

## Nem mind arany, ami fénylik

### Vélt és valós belső tárgyas szerkezetek a magyarban

#### 1. rész

**1. Bevezető.** Jelen tanulmányban azt vizsgálom, hogy a magyarban milyen mértékben megengedett az olyan típusú szerkezet, ahol egy tranzitív konfigurációban használt igét egy olyan, melléknévvvel ellátott tárggyal kapcsolunk össze, amely alaktanilag és szemantikailag is kapcsolódik hozzá, mivel egy közös töből származnak és egy szócsaládhoz tartoznak (pl. *Mari gyönyörű éneket énekelt*). Vizsgálatom során nagyobb részben különböző írott (irodalmi) szövegekből, kisebb mértékben pedig internetes keresésekből és személyes gyűjtés során létrehozott korpuszból választottam olyan példákat, ahol a tárgy az ige alaktani és szemantikai másolata. Bár első látásra a mindennapi nyelvben vagy akár a világhálón számos olyan szerkezetet találunk, ahol az ige és az akkuzatívuszi tárgy között alaktani és szemantikai kapcsolat létezik, nem minden esetben beszél(het)ünk valós belső tárgyas szerkezetéről.

**2. Belső tárgyas szerkezetek.** A belső tárgyas szerkezet egy ige és egy (általában melléknévvvel ellátott) belső tárgy alkotta struktúra, ahol az utóbbi egy olyan, főnév által kifejezett tárgy, amely alaktanilag és szemantikailag kapcsolódik az igéhez, mivel egy közös töből származnak és egy szócsaládhoz tartoznak. Úgy is mondható, hogy a belső tárgy az ige alaktani és szemantikai másolata. A legújabb osztályozás szerint (l. HORROCKS–STAVROU 2010; LAVIDAS 2013a, 2013b, 2014, 2018) háromféle belső tárgyról, illetve belső tárgyas szerkezetéről beszélünk.

**2.1.** A tranzitív belső tárgyas szerkezetek ún. prototipikus tranzitív – és a magyarban gyakran igekötős – igékkel fordulnak elő. Ezek argumentumszerkezete kötelezően két argumentumot tartalmaz: egy alanyt és egy tárgyat, amely lehet egy belső tárgy (1a) vagy bármilyen más, nem az ige tövéből képzett tárgy (1b):

(1a) Olyan **gondolatokat gondolj**, amelyek kellemes érzéseket ébresztenek benned (HG. 81.)

(1b) Ezt álmomban sem gondoltam volna rólad.

Itt a belső tárgy a tematikus és referenciális, nem az ige tövéből képzett tárgy mondattani jellemvonásait tükrözi: megjelenhet szenvedő szerkezetek alanyi pozíciójában (pl. *Ez a gondolat jól ki volt gondolva*), felvehet egy erős determinánst (pl. *Mari ezt a/mindegyik/a legtöbb gondolatot gondolta*), tematikus szerepet kap és szemantikai értelmezése van (pl. téma), helyettesíthető névmással (pl. *Mari ezt/azt gondolta*), módosítható egy megszorító értelmű vonatkozó mellékmondattal (pl. *Mari azokat a gondolatokat gondolta, amelyek kellemes érzéseket*

*ébredtetek benne*) és képezheti a választ a *mit*-típusú kérdésre (pl. *Miket gondolt Mari? Kellemes gondolatokat*).

2.2. A tranzitivizáló belső tárgyas szerkezetek ún. képzett unergatív igékkel fordulnak elő. Ezek argumentumszerkezetében kötelezően megtalálható az alany, tehát az ige elsősorban intranszítívként szerepel, viszont az ide tartozó igék tetszés szerint még felvehetnek egy tárgyat is, amely lehet egy belső tárgy vagy egy avval egyenértékű tárgy, mint például egy szinonima vagy hiponima. Amint azt az alábbi példák is mutatják, az ebbe a csoportba tartozó igék főként (egyfajta) létrehozást (l. 2a és 2b) vagy elfogyasztást (l. 3a és 3b) fejeznek ki.

(2a) Mari gyönyörű **éneket énekelt** és három **táncot táncolt**.

(2b) Mari gyönyörű népdalt/himnuszt énekelt és három tangót/keringőt táncolt.

(3a) Mari finom **italt ivott** és meleg **eledelt/ételt evett**.

(3b) Mari finom teát/kávét/limonádét ivott és meleg szendvicset/levest evett.

MITTWOCH (1998), PERELTSVAIG (2002), DE SWART (2007), HORROCKS–STAVROU (2010) és LAVIDAS (2013a) szerint az ilyen és hasonló szerkezetekben a tárgy csak véletlenül kapcsolódik alaktanilag az igehez, és egy teljesen referenciális argumentumról van szó. Ez esetben a belső tárgy a tranzitív szerkezetekhez hasonlóan a tematikus és referenciális, nem az ige tövéből képzett tárgy mondattani jellemvonásait tükrözi: megjelenhet szenvedő szerkezetek alanyi pozíciójában (pl. *Az ének szépen el volt énekelve*), felvehet egy erős determinánst (pl. *Mari táncolta ezt a/mindegyik/a legtöbb táncot*), tematikus szerepet kap és szemantikai értelmezése van (pl. téma), helyettesíthető névmással (pl. *Mari ezt/azt ivott*), módosítható egy megszorító értelmű vonatkozó mellékmonddal (pl. *Mari azt a gyönyörű éneket énekelte, amelyet tavaly is énekelt*), és képezheti a választ a *mit*-típusú kérdésre (pl. *Mit ivott Mari? Finom italt*). A nem belső tárgyakhoz hasonlóan a fenti példákban a belső tárgy a preverbális pozícióban egy puszta, melléknévvel/jelzővel ellátott főnévi vagy számnévi kifejezésként jelenik meg, és az ige alanyi ragozását vonja maga után, mint bármely más névelőtlen főnév által kifejezett tárgy.

2.3. Az aspektuális belső tárgyas szerkezetek ún. prototipikus unergatív igékkel fordulnak elő. Ezek argumentumszerkezetek csak egy alanyt tartalmaz, tehát az ige elsősorban intranszítív, de az ebbe a csoportba sorolható igék kivételesen felvehetnek egy belső argumentummal egyenértékű tárgyat is, amely kizárólag belső tárgy lehet, és amely nem helyettesíthető más, hasonló/egy avval egyenértékű tárggyal, mint például egy szinonima vagy hiponima (4b). Az alábbi (4a) példát Tóth Árpád *Az ősök ritmusa* című versében találtam:

(4a) **Mosolyognék** egy boldog, új **mosolyt**. (PTA. 188.)

(4b) \*Mari mosolygott egy széles vigyort/nevetést.

Néhány irodalmi szövegből vett példát leszámítva (l. 4a), a szó szoros értelmében vett, az angol és a nemzetközi szakirodalomból ismert aspektuális belső tárgyas szerkezet – ahol egy prototipikus unergatív igtét egy olyan, melléknévvel

ellátott tárgygal kapcsolunk össze, amely szemantikai és főként alaktani másolata az igének (l. az angol *sleep a sound sleep* 'mélyet alszik' vagy *sigh a weary sigh* 'fáradtat sóhajt' példákat) – nem megengedett a magyar nyelvben. Ezt illusztrálják az alábbi példák:

- (5a) \*Mari mosolygott egy széles mosolyt.
- (5b) \*A gyerek mély alvást aludt.
- (5c) \*Feri harsány kacagásokat kacagott.
- (5d) \*Anya sóhajtott egy fáradt sóhajt.

Viszont amint azt FARKAS (2019, 2020a, 2021) is bizonyítja, a magyarban az aspektuális belső tárgy szerepét az olyan, akkuzatívuszi tárgyraggal ellátott ún. áltárgyak töltik be, mint például *(egy) jót, (egy) nagyot, (egy) hatalmasat, (egy) széleset, (egy) mélyet, (egy) félelmeteset, (egy) szelidet, (egy) hangosat, (egy) vidámat, (egy) gyorsat, (egy) hirtelent, (egy) isteneset, (egy) öregeset, (egy) hosszút, (egy) bájosat* vagy *(egy) kellemeset* (l. KIEFER 1992, 1994, 2006; PIÑÓN 2001; É. KISS 2004 vagy CSIRMAZ 2008, akik főként az *egyet*-re, illetve az *(egy) jót* vagy *(egy) nagyot* áltárgyakra fókuszálnak).<sup>1</sup> Eszerint az (5)-beli példák grammatikus megfelelői az alábbi mondatok:

- (6a) Mari mosolygott egy széleset.
- (6b) A gyerek mélyet aludt.
- (6c) Feri harsányakat kacagott.
- (6d) Anya sóhajtott egy fáradtat.

Mivel végső soron sem az (angol, orosz vagy héber) aspektuális belső tárgyak, amelyeket a prototipikus unergatív ige tövéből képzünk, sem ezen magyar áltárgyak nem tekinthetők (az ige által kiválasztott) belső argumentumoknak, és nem utalnak egy tematikus és referenciális tárgyra, mondattani viselkedésük hasonló és eltér mind a tranzitív, mind a tranzitívizáló belső tárgyas szerkezetek viselkedésétől. Eszerint nem jelenhetnek meg szenvedő szerkezetek alanyi pozíciójában (pl. \**Egy istenes oda volt ütve*, l. még CSIRMAZ 2008), nem vehetnek fel egy erős determinánst (pl. \**Mari mosolyogta ezt a/mindegyik/a legtöbb széleset*), nem kapnak tematikus szerepet és nincs szemantikai értelmezésük (pl. téma), nem helyettesíthetők névmással (pl. \**A gyerek azt aludta*), nem módosíthatók egy megszorító értelmű vonatkozó mellékmondatral (pl. \**Anya azt a fáradtat sóhajtotta, amelyet tegnap is sóhajtott*), és nem képezhetik a választ a *mit* – vagy az angolban a *what* 'mit' – típusú kérdésre (pl. \**Miket kacagott Feri? Harsányakat*).

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy jelen tanulmányban figyelmen kívül hagyom nemcsak ezen áltárgyas szerkezeteket, hanem azokat az igei szerkezeteket is,

<sup>1</sup> Ezenkívül a magyarban léteznek még azon áltárgyak, amelyek rezultatív szerkezetekben visszaható névmások (*Mari álomba sírta magát*) vagy különböző testrészeket kifejező főnevek formájában jelennek meg (*Mari kisírta a szemét*). Szintén áltárgyakként kezeljük az akkuzatívuszi tárgyraggal ellátott időbeli (*két órát*), térbeli (*két métert*) vagy más mérték frázisokat is (*kicsit, sokat*); l. CSIRMAZ 2008; FARKAS 2021. Jelen tanulmány nem tér ki ezen áltárgyak vizsgálatára.

ahol az akkuzatívuszi tárgyragot egy (-*nyi* szuffixummal ellátott) mérték frázis kapja (7a), vagy az áltárgy csak szemantikailag kapcsolódik az igéhez (7b); a tárgy mind alaktanilag, mind szemantikailag kapcsolódik az igéhez, de az ige tövéből képzett szó nem egy főnévi csoport, hanem egy adjunktumként viselkedő adpozíciós frázis (7c); nem a tárgyat, hanem például az alanyt képezzük az ige tövéből (7d); illetve egy ún. könnyű igés szerkezettel állunk szemben (7e) (I. KEARNS 1988):

- (7a) Géza nem aludt sokat/egy szemhunyasnyit sem.
- (7b) Ő már a temetőben alussza örök álmát.
- (7c) Mari széles mosollyal mosolygott.
- (7d) Ez a virág mindig tavasszal virágzik.
- (7e) A páciens mély lélegzetet vett.

A magyar szakirodalom mindezidáig kevés figyelmet szentelt azon igei szerkezetekre, ahol a prototipikus tranzitív, képzett vagy prototipikus unergatív igét egy olyan tárggyal kapcsoljuk össze, amely annak alaktani és szemantikai másolata. Ezért ebben a tanulmányban azt próbálom közelebbről megvizsgálni, hogy a mindennapi nyelvben megférhet-e – és ha igen, akkor hogyan és milyen mértékben – egy ilyen ige egy ilyen tárggyal. Az elemzésem során külön figyelmet szentelek az ige mondati és szemantikai osztályozására, valamint a belső tárgy vélt és valós voltára.<sup>2</sup>

**3. Vélt belső tárgyas szerkezetek a magyarban.** Elsőként azon szerkezeteket vizsgálom, ahol a tárgyat egy puszta főnévi igenév (3.1.), a *-való* szuffixummal ellátott főnévi igenév (3.2.), a *-ható/-hető* végződésű (3.3.), a *-tlan/-tlen* végződésű (3.4.), a *-t* képzős (3.5.), illetve az *-andó/-endő* képzős igenév (3.6.) alkotja. Bár első látásra valós belső tárggyal van dolgunk, elemzésem során feltárom azokat az érveket, amelyek ez ellen mutatnak.<sup>3</sup>

**3.1. Főnévi igenév.** A látszat ellenére a főnévi igenévvel kifejezett cselekvésnek vagy állapotnak mindig van valamilyen (rejtett) alanya (a generatív szakirodalomban ezt hagyományosan PRO-ként jelöljük), amely az igenév mellett soha nem tehető ki önálló vonzatként. A főnévi igenév ezért csak egy fölérendelt predikátum mellett jelenhet meg, s annak valamely vonzatát (alanyát vagy tárgyat)

<sup>2</sup> A mindennapi nyelven kívül belső tárgyas szerkezetek nagyon gyakran előfordulnak szentírási szövegekben is, l. az alábbi tranzitív (Ia), tranzitívizáló (Ib) és aspektuális szerkezeteket (Ic):

- (Ia) **Áldozatok** igaz **áldozatokat** (SzJ. 553.)
- (Ib) **Énekeljete**k az Úrnak új **éneket** (SzJ. 807.)
- (Ic) minden **munkámat** is, melyet **munkálkodom** a nap alatt (KG. 650.)

Ezek elemzése külön figyelmet érdemel, ezért egy későbbi tanulmányomban szeretném őket közelebbről megvizsgálni.

<sup>3</sup> Egyik bírálóm szerint ez a rész irreleváns, mivel teljesen természetes, hogy az itt tárgyalt példák nem belső tárgyas szerkezetek. Viszont azt már a cím is világosan rögzíti, a tanulmány célja pontosan az, hogy bemutassa és elemezze nemcsak a valós, hanem a vélt belső tárgyas szerkezeteket is, és ezzel jobban hangsúlyozza a közöttük lévő különbségeket.

veszi fel vagy kölcsönzi alanyaként (KOMLÓSY 1992: 472). Ezért az alábbi főnévi igenévvel kifejezett bővítményt (l. 8a) a következőképpen illusztrálom (8b):

(8a) Az iskolában **tanultam meg tanulni** (AKP. 54.)

(8b) pro<sub>i</sub> Az iskolában tanultam meg [PRO<sub>i</sub> tanulni]

Ebben az esetben a fölrendelt predikátum alanya megegyezik az alárendelt predikátum (azaz a főnévi igenév) alanyával, de míg az előbbi esetben nem kötelező az alany helyét elfoglaló főnév kiejtése a magyarban, az utóbbi esetben lehetetlen annak lexikalizálása. Jelen tanulmány szempontjából, a tárgyas (és ige-kötős) ige és az infinitívusz által kifejezett vélt belső tárgy nem egy és ugyanazon mondatban jelenik meg. Továbbá, az utóbbi felvehet saját, tárgyragos főnévvel kifejezett tárgyat vagy rendelkezhet határozószóval is. A fenti mondat alapos elemzése olyan szerkezetre is fényt deríthet, ahol a főnévi igenév egy jelentéstanilag segédige jellegű ige (*kell*) tárgya, és a teljes alárendelt mondat, amely a fölrendelt ige tárgyaként értelmezhető, módhatározói értelmezést kap.

(9) Az iskolában tanultam meg [hogyan kell tanulni].

Ezért ebben az esetben csak vélt belső tárgyas szerkezetről beszélhetünk.

**3.2. Főnévi igenév és -való.** A leggyakoribb vélt belső tárgyak a főnévi ige-névből képzett és a -való utótaggal ellátott határozott és specifikus tárgyak olyan tranzitív és tranzitívizáló szerkezetekben, mint:

(10a) Magyarázta, hogy miért nem **láttuk a látnivalót** (VMT. 78.)

(10b) A lelkiismeretes polgár rohan tehát **kifizetni a fizetnivalót** (VMT. 151.)

(10c) legalább százan **rázták a ráznivalójukat** (HSz<sup>1</sup>. 2.)

(10d) A partizánok **elpusztítják az elpusztítanivalókat** (HAH. 134.)

ALBERTI–FARKAS (2018: 390–392) szerint az infinitívusz és a -való által képzett összetett szavak, amelyek közül sok már lexikalizálódott, a *van* ige egzisztenciális és/vagy egy ahhoz kapcsolódó birtokos változatára épülnek. Lényeges, hogy az ilyen típusú főnévi szerkezetek denotátuma az alapige témájának és nem ágensének felel meg (azaz a *látnivaló* azt jelenti, hogy *van mit látni(a)*, és nem azt, hogy *van, aki lásson*). Viszont ez nem a klasszikus értelemben vett, az ige cselekvése által közvetlen módon érintett entitás, hanem egy olyan téma, amely csak a jövőben lesz az ige cselekvésének egy potenciális elszenvedője. Ugyanakkor ezen főneveket -ó képzős főneveknek tekintjük, amelyeket szófajváltás során kapunk. A fenti példák azt is mutatják, hogy a vélt belső tárgy birtokos raggal, többes számban és/vagy az igétől örökölt ige-kötővel is megjelenhet.

**3.3. -ható/-hető végződésű igenév.** A -ható/-hető végződésű ige-nevek olyan vélt belső tárgyas szerkezetekben jelennek meg, mint:

(11) a hatóságok pedig kénytelenek legyenek ismét korlátozásokkal **menteni a menthetőt** (SzH. 1.)

A fenti tárgyas igéből képzett *-ható* végződésű igenév (*menthető*) szerkezetében a külső tag a cselekvő alapige tárgyi argumentumának felel meg (*a menthető dolgot*), és mivel a *-hat* képző a modális operátort ('lehetséges, hogy...') kódolja, a teljes szó értelmezése 'amin lehetséges az ige által kifejezett cselekvés végrehajtása' (I. KOMLÓSY 1992: 393–397). A fenti vélt belső tárgyas szerkezet derivációját az alábbiakban illusztrálom:

- (12a) menteni a menthető dolgot  
 (12b) menteni azt, amit meg lehet menteni

A (12a) arra világít rá, hogy a vélt belső tárgyon (*menthetőt*) az akkuzatívuszi rag az alapige eredeti, általános értelmezéssel bíró tárgy (például *dolog*) ellipszisének tudható be, a (12b) pedig a fentebbi modális operátor által generált interpretációra épül, ahol a megszorító értelmű vonatkozó mellékmondat az alap tranzitív ige tárgyaként jelenik meg. Az előbbi esetben egy olyan, általános értelmezéssel bíró tárgyról/dologról vagy szó, amelyet egy, az ige tövéből képzett melléknévvel módosítunk, míg az utóbbiban egy olyan mutató névmással van dolgunk, amit egy olyan megszorító értelmű vonatkozó mellékmondat követ, amelyet az alapigéből képzett főnévi igenévre építünk. Mindkét esetben egy vélt és nem egy valós belső tárgyas szerkezetéről van szó.

**3.4. *-tlan/-tlen* végződésű igenév.** A fenti példákhoz szorosan kapcsolódnak a nagyon gyakori *-tlan/-tlen* végződésű igenévek olyan tranzitív és tranzitivizáló vélt belső tárgyas szerkezetekben, mint:

- (13a) Zene: a csendhez legközelebbi állapot, mely **kifejezi a kifejezhetlent**.  
 (<https://www.ujakropolisz.hu/cikk/idezet-zene-muveszet>)  
 (13b) A magyarok mindig **a megváltoztathatatlant** akarják **megváltoztatni** (MH. 20.)  
 (13c) A megszülető kisbabára mindenki úgy tekintett, mint aki belép testvére helyére és **pótolja a pótolhatatlant** (OTN. 67.)  
 (13d) **magyarázta** az ügyvéd úr **a megmagyarázhatatlant** (RF. 118.)  
 (13e) **Feldolgozni a feldolgozhatatlant** – a serdülők is gyászolnak (<https://romkat.ro/2021/10/31/feldolgozni-a-feldolgozhatatlant-a-serdulok-is-gyaszolnak>)

KOMLÓSY (1992: 393–397) szerint a *-hatatlan* végződés két morfémát tartalmaz: a ható igéből ismert *-hat* morfémát és a *-tlan* képzőt, amely főként tárgyasként használt alapigékhez járul, és az így nyert szerkezeteknek mindig passzív értelmezésük van, ezért egyetlen argumentumuk az alapige eredeti tárgyának felel meg. Míg az előbbi a modális operátort kódolja ('lehetséges, hogy ...'), az utóbbi a tagadó operátort képviseli ('nem igaz, hogy ...'), és értelmezése a teljes alapige és a *-hat* morféma által kifejezett lehetőség tagadása, azaz 'nem igaz, hogy lehetséges az ige által kifejezett cselekvés végrehajtása'. Eszerint a fenti (13a) példából vett *kifejezhetetlen* értelmezése 'nem igaz, hogy ki lehet fejezni'. Tovább menve, a fenti példákban ezen vélt belső tárgyak nem melléknevekként (azaz

főnév előtt, l. *kifejezhetetlen dolog*), hanem önálló tárgyakként jelennek meg (l. *kifejezhetetlen*). Bár nem vállalkozom annak eldöntésére, hogy az alábbi két interpretáció közül melyik felel meg jobban a tényeknek, mivel a jelen tanulmány szempontjából nézve a két megközelítés egyenértékű egymással (azaz mindkét megközelítés azt mutatja, hogy vélt és nem valós belső tárgyról és belső tárgyas szerkezetéről van szó), érdemes megfigyelni a kettő közti különbségeket.

(14a) kifejezi a kifejezhetetlen dolgot

(14b) kifejezi azt, amit nem igaz, hogy ki lehet fejezni

A (14a) arra világít rá, hogy a vélt belső tárgyon az akkuzatívuszi rag az alapige eredeti, általános értelmezéssel bíró tárgy (például *dolog*) ellipszisének köszönhető. Ebben a megközelítésben a tárgy nem egy nominális fej, hanem egy akkuzatívuszi tárgyraggal ellátott módosító vagy melléknév. Bár a vélt belső tárgy lehet többes számban is, megjelenhet birtokos raggal és névelő is megelőzheti, ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy főnévvel van dolgunk, mivel ebben az esetben – a főnévi fej hiányában – a tárgyragot, a többes számot és/vagy a birtokos ragot maga a melléknév kapja. Ilyen értelemben hasonló a helyzet az olyan tranzitivizáló példákban, mint a következő – abban az esetben, ha a (15b)-t a (15a)-ból képezzük –, viszont itt valóban a tárgy és nem a melléknév az, amit az ige tövéből képzünk.

(15a) Mari gyönyörű **rajzot rajzolt**.

(15b) Mari gyönyörűt rajzolt.

A (14b) a fentebbi modális és tagadó operátorok által generált interpretációra épül, ahol a megszorító értelmű vonatkozó mellékmondat az alap tranzitív ige tárgyaként jelenik meg. A vonatkozó mellékmondat magyarázható meg, hogy a vélt belső tárgy mindig határozott és specifikus főnévként jelenik meg, és a főnévi igenévként megjelent alaknak (l. *kifejezni*) köszönhető, hogy a vélt belső tárgy megőrzi vonzatát – például az igekötőt, amely a (13d) példa esetében csak a tárgyon jelenik meg, annak hiánya az ige folyamatos és atelikus cselekvést fejez ki.

Mindkét esetben egy vélt, és nem egy valós belső tárgyas szerkezetéről beszélhetünk.

**3.5. -t képzős igenév.** A következő melléknévi igeneves példa esetében a képzés alapjául szolgáló igekötős ige perfektív és telikus, illetve az igekötő nélküli ige imperfektív és atelikus értelmezéssel társítható.

(16) Járkáltam egyik sarokból a másikba, ugráltam polcra polcra, kutattam valami után, aminek magam se tudtam a nevét, többszörösen **végigszaglászta** a már **végigszagoltat**, **kapartam** a már **agyonkapartat** (MKF. 75–76.)

A vélt belső tárgy az igétől kölcsönzött igekötővel (*végig-*), illetve egy rezultatív predikátummal (*agyon*) jelenik meg. A rezultatív értelmezés miatt a vélt belső tárgy által kifejezett entitás egy állapotváltozáson megy át, azaz az esemény

– alapos, minden részletre kiterjedő, illetve mértéktelen, szélsőséges – lezajlása vagy végbevitelére következtében ez az entitás új tulajdonságot vesz fel. Az igeneves szerkezetekhez hasonlóan a particípium nem értelmezhető az ige cselekvésével egyidejűként, hanem ahhoz képest előidejűként, és emiatt mindig befejezett aspektusú (l. KOMLÓSY 1992: 390–393). Ezt az eseményidőhöz viszonyított előidejűséget hangsúlyozza a *már* határozószó is: az igék által kifejezett telikus vagy atelikus múltbeli cselekvés előtt ugyanazon cselekvés már legalább egyszer megtörtént, és ez közvetlen módon érintette a fent említett entitást. A fenti példákhoz hasonlóan, annak ellenére, hogy az igenév egyetlen argumentuma nem az alapige alanyának, hanem annak tárgyának felel meg, a szemantikai és alaktani kapcsolat nem az ige és a tárgy, hanem az ige és a tárgyesettel ellátott particípium között jön létre.

**3.6. -andó/-endő képzős igenév.** Az *-andó/-endő* képzős igenevek elsősorban szükségességet, de jövőt vagy utóidejűséget is kifejeznek (l. KOMLÓSY 1992: 397), amint azt az alábbiakban mutatom, ahol egy passzívált tárgyas tőhöz járul a *suffixum*, és ennek megfelelően a szerkezet külső tagja az ige eredeti tárgyának felel meg:

(17a) itt is **megbeszélhetjük a még megbeszélendőket** (SI. 217.)

(17b) mert nem elég azt tudni, mit kell mondani, hanem **a' mondandót** úgy is kell **mondani**, mint illik (SzR. 217.)

(17c) Remélem **megoldottad** a bútor készítővel **a megoldandót** (SzGy.)

Az *-andó/-endő* deontikus és/vagy későbbi/utólagos komponense vezet a fenti (17a) szerkezet 'megbeszélhetjük azokat, amiket meg kell/meg fogunk beszélni' interpretációjához. Igenévi viselkedésről beszél(het)ünk, hiszen a vélt belső tárgy megőrzi vonzatát (l. a *még* határozószót).

Gyakori az olyan konfiguráció, ahol a tárgy és az ige nem egy mondatban jelenik meg, hanem – a redundancia enyhítése végett – a belső tárgyat egy olyan megszorító értelmű vonatkozó mellékmondat követi, amelyet az alapigére építünk:

(18) Összefoglalta azokat a legfontosabb **teendőket**, amiket most **tennünk** kell azért, hogy mielőbb átjussunk a jelenlegi helyzeten (<http://tesk.hu/> ezek-a-legfontosabb-teendok-ebben-az-idoszakban)

Ebben az esetben a határozott és specifikus tárgy többes száma ellenére sincs szó egy valós belső tárgyról.

(Folytatjuk.)